

Wereld Water

Leerlijn Burgerschap

De overkoepelende doelen op Burgerschap zijn uitgewerkt voor de Wereld Water. De doelen op Burgerschap zijn met name van toepassing op de oudere kinderen (respectievelijk gr. 3). Maar vanuit betekenisvolle context en -leeractiviteiten zijn deze ook toegankelijk voor jongere kinderen. Zij kunnen door hun nieuwsgierigheid te volgen en door aan te sluiten bij de belevingswereld mee worden genomen in het burgerschapsonderwijs.

Om grip te krijgen op de doelen en bijbehorende leeractiviteiten te kunnen ontwikkelen zijn er modules opgesteld. Deze modules zijn geijkt op de 6-weekse periodes. De keuze in welke module in welke periode wordt aangeboden wordt gemaakt aan het begin van de voorafgaande periode (zie ontwerpcyclus bij praktische vormgeving onderwijs). Ze zijn vast te 'klikken' aan een periode.

Bij elke module zijn specifieke leerdoelen opgesteld. Deze zijn in jonge kind-taal geformuleerd. Kinderen krijgen groeiend eigenaarschap over het eigen leerproces, zo ook over het leerproces op het gebied van burgerschap. Naast leerdoelen zijn er ook al leeractiviteiten opgesteld, met bijbehorend bronmateriaal waar relevant. Deze activiteiten zijn suggestief.

Zie hier een overzicht van de modules:

- Module: Omgang met elkaar (Sociaalwijs)
- Module: Ikzelf (Identiteit) (Eigenwijs)
- Module: Duurzaamheid (Natuurwijs)
- Module: Globalisering , digitaal samenleven & technologisch burgerschap ' (Wereldwijs, Digiwijs)
- Module: Democratische cultuur, macht & inspraak, Vrijheid & gelijkheid (Basiswijs)
- Module: Denk & handelwijzen (Basiswijs; Filosofie & redeneren)

Voor de eerste periode, waar ontwikkelpijler "Sociaalwijs" centraal staat, met het thema 'Wij zijn Buitenwijs', is al een module geselecteerd. Dit betreft de module 'omgang met elkaar'.

Module 1: omgang met elkaar (Sociaalwijs)

Periode	Leerdoelen	Onderwijsaanbod/leeractiviteiten
---------	------------	----------------------------------

Themaperiode 1: Wij zijn Buitenwijs	De kinderen: - hebben besef van het belang van afspraken en regels in de coachgroep (daadwerkelijk inzien dat regels van waarde zijn om op een harmonieuze en sociale manier in het leven te staan) en maken de emotionele regels of normen (van de omgeving) eigen; - hanteren elementaire omgangsvormen die in onze samenleving gelden, zoals begroeting, afscheid nemen en beleefdheidsregels. - kennen positieve aspecten van de relatie met de ander en wat belangrijk is aan een relatie; - kunnen een relatie tot de ander onderhouden: wat er voor nodig is om met elkaar samen te kunnen spelen en/of werken; - kunnen ten opzichte van een ander aangeven waar eigen behoefte en grenzen liggen; *daarbij zijn ook vaardigheden van belang zoals inzien van de oorzaken en gevolgsituaties van conflicten en hoe zij met conflictsituaties om kunnen gaan, hoe zij een conflict bespreekbaar kunnen maken en kunnen oplossen op zo'n wijze dat het voor iedereen prettig en acceptabel is).	Introductie: Prentenboek 'Tim op de tegels'. We gaan gezamenlijk in op de zin: <i>'Wel op de stoeptegels blijven, hè,'</i> van Tims vader. <i>'Waarom moet ik dat?'</i> vroeg Tim. <i>'Omdat het gevaarlijk is om van de tegels te gaan,'</i> zei zijn vader. Dus blijft Tim op de stoeptegels.... Ook al worden de tegels opgetild door stratenmakers, een vrachtwagenchauffeur, havenwerkers en zelfs een hijskraan. Vanuit deze betekenisvolle context gaan we in op vragen als: - Wat zijn regels? Waarom zijn er regels? Waarom houdt je je aan regels? - Zijn er verschillende soorten regels? Welke regels ken je nog meer? (bijv. Regels in het verkeer, regels in een ziekenhuis, etc.) - Waarom zijn regels er eigenlijk? Wat doe je het als je het niet eens bent met de regels? - Wie maakt de regels? (ook ingaan op regels als sociale norm, bijv. je bent stil in een museum). - Gelden overal dezelfde regels? De volgende leeractiviteiten zijn ontworpen voor de periode, om in willekeurige volgorde aan bod te laten komen: 1. Vrij spel Door het vrije spel (binnen en buiten) wordt er onder begeleiding van de coach ruimte gecreëerd voor: • een relatie tot de ander ontwikkelen en onderhouden en wat er voor nodig is om met elkaar samen te kunnen spelen en/of werken; • aangeven waar eigen voorkeuren, behoeften en grenzen zijn; 2. Dagelijkse routines en situaties De kinderen leren door de dagelijkse routines, en door de begeleiding van de coach tijdens deze routines, zoals het dagelijks
--	--	--

		opruimen, de dagelijkse eetmomenten en verzorgen van het schoolterrein en de materialen, verantwoordelijkheid te nemen voor hun directe omgeving . Ze kunnen vaste taken krijgen. 3. Kringgesprekken Tijdens kringgesprekken en –activiteiten: • kunnen kinderen zich in een groepsgesprek houden aan elementaire regels, zoals wachten tot je een beurt krijgt, luisteren naar elkaar, vragen stellen aan elkaar; • bevorderen het verbaliseren van eigen standpunten, door stimulerende vragen door de leerkracht leren de kinderen hun mening te verwoorden. Voorbeeld activiteit > Thuis Kinderen nemen spullen of foto's van dingen van huis mee, die maken dat je huis een thuis is, dat het een fijne plek is. Wat maakt thuis een fijne plek? Wat is hierin van waarde? Welke regels en rituelen maken dat thuis een fijne plek is? 4. Excursies Elke woensdag gaan wij naar een plek 'buiten' Buitenwijs. Door deze kleine excursies gedurende het thema leren de kinderen hoe ze zich in het verkeer moeten gedragen. Maar ook bereiden we de kinderen doelgericht op deze activiteiten voor, door stil te staan bij de elementaire omgangsvormen die wij hanteren, zoals begroeting, jezelf voorstellen, vertellen wie we zijn als groep/ als Buitenwijs, het afscheid nemen en de overige beleefdheidsregels. 5. Kennismakings- en samenwerkingsopdrachten De kinderen ervaren door kleine opdrachten dat mensen in een groep van elkaar afhankelijk zijn en elkaar nodig hebben door om samen te spelen en samen te werken. Vb: Complimentenbal > Onderwerp: het goede zien in een ander en waarderen. 6. Coöperatieve werkvormen
--	--	--

		Door coöperatieve werkvormen ervaren de kinderen het belang van doelgericht samenwerken, elkaar benutten. Tevens ervaren zij dat tegenstrijdige belangen conflicten kunnen ontstaan en hoe je deze samen kan oplossen. 7. Drama en dansactiviteiten: Dans/Beweeg je Buitenwijs De kinderen gaan binnen deze themaperiode een Buitenwijs dans en/of voorstelling ontwikkelen, onder begeleiding van dansdocent. De kinderen uiten zich zodoende op verschillende creatieve, kunstzinnige manieren. Doelgericht staan wij stil op verschillen in elkaars 'werk' en hoe wij deze constructief en oordeelvrij waarderen.
--	--	--

Module 2: Ikzelf (Identiteit) (Eigenwijs)

Periode	Leerdoelen	Onderwijsaanbod/leeractiviteiten
	Het kind leert: – Emoties te herkennen en benoemen bij zichzelf en de ander. – Eigen kwaliteiten zien en hoe zij deze kunnen inzetten in hun dagelijkse leven – Accepteren dat ze niet alles even goed hoeven te kunnen als anderen; – Vermogen tot zelfregulatie opbouwen; > het vermogen bedoeld om hun emotionele gesteldheid te kunnen sturen, dat datgene wat nodig is gedaan of gelaten wordt om het doel te bereiken. Denk aan het leren omgaan met negatieve emoties, die van invloed zijn op het gevoel van eigenwaarde (angsten, bezorgdheid, etc.). – Sociaal competent zijn; > dit betekent het beheersen en indirect (passend) uiten van gevoelens	1. Samenwerkspelletjes Door doelgerichte, eenvoudig kring- en samenwerkingsspelletjes leren kinderen: • emoties van anderen te herkennen, begrijpen, inschatten (empathie) en hier adequaat op reageren; • eigen kwaliteiten ontdekken en verwoorden; • kunnen verplaatsten in een ander (wisselen van perspectief). 2. Kringactiviteiten Door naar pretentenboeken en/of elkaars verhalen te luisteren, verruimen de leerlingen hun kennis van emoties t.b.v. en ontwikkelen zij het vermogen zich uit te drukken / eigen ervaring te verbaliseren. Ook kunnen

	– Wat een zelfbeeld is en hoe dit tot stand komt; > Het zelfbeeld vormt zich door wat je meemaakt, door wat er tegen je wordt gezegd en door hoe je wordt behandeld. Daardoor ga je op een bepaalde manier denken over jezelf. De zelfwaardering van de kinderen hangt af van hoe zij over zichzelf denken, dit kan overwegend negatief of positief zijn (weinig zelfvertrouwen, of veel zelfvertrouwen tonen). – Zelfvertrouwen opbouwen > dit maakt weerbaar en minder afhankelijk van het oordeel van anderen. Het geeft ze de moed voor hun eigen mening uit te komen, initiatief te tonen en aan nieuwe dingen te beginnen.	kinderen zich in een groepsgesprek spiegelen aan andere leeftijdsgenootjes. De ingang hiertoe is een betekenisvol prentenboek en een verwerkingsactiviteit met vragen. VB: prentenboek: - ‘Lotta uit de Kabaalstraat’, over familie en emoties) - ‘Het meisje dat nooit fouten maakte’ (over perfectionisme). - De Wereld Rond Met Roos op reis, over een zoektocht naar het bijzondere - De koe die in een boom klom, over een koe die anders is en houdt van verhalen en ontdekken en dromen.
--	---	---

Module 3: ‘Duurzaamheid’ (Natuurwijs)

Periode	Leerdoelen	Onderwijsaanbod/leeractiviteiten
Nader te bepalen	De kinderen maken kennis met begrippen als klimaatverandering, duurzaamheid en milieu. Kinderen ontwikkelen begrip: - waarom en hoe we voor onze aarde moeten zorgen; - waarom en hoe we afval in de prullenbak moeten gooien en/of kunnen hergebruiken en recyclen; - waarom en hoe het klimaat veranderd en wat dit betekent voor de mensen en dieren; - Hoe de voedselkringloop werkt.	Het (voor)lezen van deze prentenboeken laat jonge kinderen de begrippen begrijpen vanuit een betekenisvol verhaal en op deze manier betekenis en gevoel krijgen van een duurzamere levensstijl. De volgende kinderboeken zijn het vertrekpunt, deze hebben een duurzaamheidsthema. 1. Centraal boek is <u>Rok de rommelrat</u>. Dit boek gaat over een rat die allemaal spullen in zijn bos vindt die zijn achtergelaten door mensen. Hij neemt alles mee naar zijn

		hol, maar daar wordt het al snel veel te vol. Samen met Muis bedenkt Rok een mooi en grappig kringloopavontuur. 2. <u>Klimaatjes – Plasticsoep</u>. Dit boek gaat over de Klimaatjes die genieten van de zon en de zee. Wanneer Kikker een frisse duik neemt, lijkt hij daarna wel een plastic zeemonster. Hoe kan dat? Er plakt heel veel rommel aan zijn lijf! Gelukkig weten de Klimaatjes een oplossing... Educatieve kringgesprek Hoe kunnen wij zorgen dat de school en de omgeving rondom de school schoon is en blijft? Wanneer de rommel niet van jou is, ruim je het dan wel / niet op? Waarom wel / niet? > Koppelen aan emoties: welk gevoel geeft het als je alle rommel ziet? Hoopvol en pro-actief, zelfverantwoordelijk perspectief meegeven. Wat doe jij en papa en mama aan 'het probleem'. Boodschap als: 'Ja, het is een probleem, maar heel veel belangrijke mensen werken aan de oplossing.' En: 'We proberen er zelf ook veel aan te doen. Alle beetjes helpen, wat doen jullie thuis? Vertel eens, wat doen we zelf al allemaal op Buitenwijs? Wat zouden wij kunnen veranderen, nog meer doen?' Excursie Kinderen gaan de rommel rondom de school opruimen. We brengen in kaart wat voor een soort rommel er rondom de school, en in de school ligt. Hoe kunnen we zorgen dat mensen dit niet meer op straat gooien? Educatief kringgesprek
--	--	---

		Wij benutten de eetmomenten. Een wereldkaart wordt opgehangen in de klas. Per eetmoment worden er drie producten uit de broodtrommels van de kinderen gekozen, om te onderzoeken waar de producten vandaan komen. Bijvoorbeeld: Banaan > Ivoorkust (te lezen op het stickertje), een komkommer uit de eigen tuin. Met elkaar gaan we in op hoe de tijdlijn eruitziet hoe de banaan van het moment van zaadje – tot broodtrommel is gekomen. Welke 'reis' legt de banaan af? Of bij een ander product: hoe is het gemaakt (brood, zuivel, etc.)? We gaan op deze wijze in gesprek rondom thema 'duurzaamheid' en rondom eten en creëren bewustwording rondom de schoonheid en de verwondering van hoe het eten uiteindelijk in je broodtrommel terecht komt. Projectactiviteit Het starten van het aanleggen van een moestuin met wintergroenten (boerenkool, knolvenkel, kruiden) en verder gedurende het schooljaar de zomerplanten en -bloemen. Jonge kinderen leren op deze manier zorg dragen voor het milieu: de bloemen en planten leren ze met respect behandelen. Ook in de school helpen zij met het verzorgen van de planten. <i>Overige prentenboeken:</i> - <i>SOS Pjotr</i> - <i>Sari's wollen sjaal</i> - <i>Lotta ruimt het op</i>
--	--	--

Periode	Leerdoelen	Onderwijsaanbod/leeractiviteiten
Nader te bepalen	De kinderen: - Weten dat wij in Nederland en Europa wonen; - Weten dat mensen naar Nederland komen en kennen een aantal redenen daarvoor; - Maken kennis met de kansen en mogelijkheden van de digitale wereld; - Leren online te verbinden met leeftijdsgenoten en hoe zij online een relatie onderhouden; - maken online kennis met leeftijdsgenootjes met een ander uiterlijk, en zien verschillen en overeenkomsten in culturen. - Abstracte tijdsbegrip neemt toe; - Maken kennis met technologische innovaties	Projectactiviteit 1 World Citizens week Globalisering is een bevat een sociaal en cultureel element. Om hieraan tegemoet te komen leggen wij contact met een andere school in een ander werelddeel en zo betekenisvol kennis laten maken met de begrippen globalisering, digitale samenleving en technologisch burgerschap. Centrale vraag is: “hoe gaat het bij jullie?” ingezoomd wordt op de belevingswereld van het jonge kind, zoals thuissituatie, dagelijkse rituelen in de klas, speelgoed, etc. We wisselen versjes, gedichten, liederen en spelletjes uit: deze zijn in de Engelse voertaal en zodoende raken de kinderen vertrouwd met de klank van de Engelse taal ter voorbereiding op een geglobaliseerde samenleving. Projectactiviteit 2 “Opa en oma vertel eens” Kinderen interviewen opa en oma (of andere “ouderen” om het kind) en laten hen vertellen over de basisschoolleeftijd (toen zij zelf de leeftijd van 4, 5 of 6 jaar hadden) en maken de vergelijking ten opzichte van nu, anno 2023. Daarbij wordt ingezoomd op de technologische ontwikkelingen en innovaties en de betekenis daarvan. Daarbij wordt ingezoomd op de situatie thuis, op school, etc.

Module 5; Democratische cultuur, macht & inspraak, Vrijheid & gelijkheid (Basiswijs)

Periode	Leerdoelen	Onderwijsaanbod/leeractiviteiten
---------	------------	----------------------------------

Nader te bepalen	De kinderen: - Leren hoe je gezamenlijk besluiten neemt - Leren dat mensen verschillende meningen kunnen hebben en hoe je hiermee om kunt gaan - Maken kennis met het begrip grondrechten, mensenrechten, kinderrechten - Wat eigen grenzen zijn en kunnen deze benoemen -	Projectactiviteit 1 bezoek burgemeester gemeente Zwolle aan Buitenwijs Introductie: Prentenboek 'Tim op de tegels'. We gaan in op de zin: 'Wel op de stoeptegels blijven, hè,' van Tims vader. 'Waarom?' vroeg Tim. 'Omdat het gevaarlijk is om van de tegels te gaan,' zei zijn vader. Dus blijft Tim op de stoeptegels. Ook al worden de tegels opgetild door stratenmakers, een vrachtwagenchauffeur, havenwerkers en zelfs een hijskraan. We gaan in op vragen als: - Zijn er verschillende soorten regels? - Waarom zijn regels er eigenlijk? Wat doe je het als je het niet eens bent met de regels? - Wie maakt de regels? - Gelden overal dezelfde regels? Kinderen maken kennis met de burgermeester en kunnen eigen vragen stellen. Al deze vragen hebben relatie met de vraag: hoe kom je tegemoet aan de wensen van een groep mensen die in de gemeente Zwolle woont en hoe zorg je dat het voor iedereen 'fijn' is om in de Gemeente Zwolle te wonen? Begrippen als: vrijheid, solidariteit, belangen, meningen, samenleving, discriminatie, verkiezingen, politieke partij komen betekenisvol aan bod. Projectactiviteit 2 Kinderen maken spelenderwijs kennis met debateren en stemmen. Een betekenisvol onderwerp wordt gekozen: het schoolreisje. Er wordt een debat georganiseerd om te bepalen aan welke criteria het schoolreisje moet voldoen. Vervolgens wordt er gestemd op drie keuzes.
-------------------------	---	--

Periode	Leerdoelen	Onderwijsaanbod/leeractiviteiten
Nader te bepalen	De kinderen: - Leren nadenken over filosofische vragen en eigen beredenaties ontwikkelen (Bijv: Waarom is eerlijk delen belangrijk, kinderen uitnodigen tot win-win denken in plaats van win-loose); - -	Dit thema staan filosofische vragen rondom alledaagse keuzes en onderwerpen centraal: dit is zin type vragen waar meerdere antwoorden op mogelijk zijn. Ieder kind kan zijn eigen antwoord hebben en krijgt de vrijheid om deze te bedenken. Dit doen wij aan de hand van thema's die van waarde zijn: - Regels en wat is eerlijk - Geld Projectactiviteit 1: Kun je gelukkig zijn met niets? We starten met het voorlezen van het verhaal 'Dio heeft niets nodig'. We gaan in op vragen als: Ben je gelukkig als je veel speelgoed hebt? Kun je gelukkig zijn als je helemaal geen speelgoed hebt? Als je niets te eten hebt, kun je dan toch gelukkig zijn? Kun je gelukkig zijn als je nergens kunt slapen? Wat heb je in elk geval nodig om gelukkig te zijn? Hoe zit het met kinderen in arme landen? Zouden die gelukkig zijn? Kunnen spullen je ook ongelukkig maken? Wanneer ben je te rijk? Wanneer ben je te arm? Verwerking: We maken een striptekening met een fictief verhaal over een personage die gelukkig is met niets. Hoe ziet dit verhaal eruit? Waarom is deze personage gelukkig? We laten de kinderen uit hun huis/kamer vijf dingen opzoeken die best weg mogen en vijf dingen die nooit weg mogen. Kinderen worden uitgenodigd om de voorwerpen waar zij veel waarde aan hechten, te geven aan een persoon die er blij mee zou zijn en voor te stellen hoe dit zou zijn. (hiervoor leggen wij contact met de omgeving: bijvoorbeeld met het verzorgingstehuis, etc.).

		Projectactiviteit 2: “Als er 100 mensen op de wereld waren” wordt uitgewerkt (vanuit een boek) als filosofie-lessenreeks. Door de wereldbevolking (8 miljard) terug te brengen naar een groep van 100 mensen, maakt het boek het mogelijk om helder uit te leggen hoe uiterlijke kenmerken en sociale verschillen in de wereld zijn verdeeld. Stel dat er honderd mensen op de wereld waren... - hoeveel daarvan zouden kind zijn en hoeveel volwassen? - Hoeveel mensen zouden zwart haar hebben en hoeveel bruin, blond of rood? - Heeft iedereen (schoon) water en elektriciteit? - Hoeveel van die honderd mensen kunnen lezen en schrijven? We laten kinderen nadenken hoe je dingen dan zou kunnen verdelen: wat is “eerlijk” en “gelijk”? Hoe bepaal je dat? Hoe doe je dat? Kan dat?
--	--	--